

השורע אורח חיים, כי בו יבואר דיני ציצית ותפילין וברכות וק"ש ותפלה וקדיש וברכו וקה"ת, ובפרט הלכות שבת שהם ענינים תמידים ואין להסיח דעתו מהם, וישנם ענינים שתלויים בזמן כמו הלכות פסח, ר"ה, ויוהכ"פ, סוכה ולולב, חנוכה ומנילה, ועוד כמה וכמה הלכות למעשה המבוארים בחלק אורח חיים (*). ועתה נחזור לענינינו, אודות ידיעת המקרא בוראי צריך כל איש ישראל לידע בכל שבוע הסדרא ופירושה לפי כח שכלו, ומה שנהגו בכל ישראל לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום היינו, משום שעיינו מתבונן בהמקרא ויתן לב להבין, אבל אם לא השיג ידיעה עיינו, מחוייב להתבונן ולדעת ואז יהיה נחשב לו שלמד מקרא, דבלא"ה אם לא הבין מה. שאמר ומה שלמד לא נחשב ללימוד כלל. גם נכון לקבוע עת ללימוד נביאים וכתובים שגם הם נתנו למשה מסיני, כראיתא בברכות (ה' ע"א) אמר ר"ש בן לקיש מאי דכתיב ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם, לוחות אלו עשרת הדברות, תורה זו מקרא, והמצוה זו משנה, אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים, להורותם, זו גמרא, מלמד שכולם נתנו למשה מסיני.

וכן בלימוד המשנה יזהר כל איש ישראל שידע את השיתא סדרי משנה כפי שכלו ובינתו, [כי בשיתא סדרי משנה נכללו עיקרי הדינים שבכל התורה כולה], שבוראי ישאלו לאדם לע"ל עליהם כדאיתא במדרש משלי פרק י'. א"ר ישמעאל, בא וראה, כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדון את כל העולם כולו בעמק יהושפט ששואלין לאדם כלום עסקת בתורה אומר הן, אומר לו הקב"ה, הואיל והודית לי שקרית, אמור לפני מה שקרית ומה ששנית, מכאן אמרו כל מה שקרא אדם יהא תפוס בידו ומה ששנה יהא תפוס בידו שלא תשיגהו בושא וכלימה ליום הדין וכו' בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה, הקב"ה הופך את פניו ממנו ומצירי גיהנם מתגברין בו כואבי ערב והם נוטלין אותו ומשליכין אותו לגיהנם, בא מי שיש בידו שני סדרים או שלשה הקב"ה ^{יורה דעה} אומר

(*) אמנם חזן מאלו ההלכות הנצרכים לו למעשה צריך כל איש ישראל לדעת בהמשך הזמן כל הדינים שבד' חלקי השורע והם אורח ויורה דעה וחשן המשפט ואבן העזר, ואין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו, אלא כל אחד לפי דעתו ובינתו שהטביע בו הקב"ה צריך לידע בתורה, ולקיים מה שכתוב בה. ויש אנשים שהיצר מטעה אותם לחשוב שיוצאים ידי שמים בהנחתם שהם חושבים שלמי דעתם ושכלם הם מקיימים כל מה שיש בכחם לקיים, אבל באמת אין הדבר כן, וכראיתא בתנא דבי אליהו מעשה באלהיו הנביא שפגע באדם אחד שהכיר בו שהוא קל ורחוק מתורה ואמר לו בני מה אתה משיב לאביך שבשמים ליום הדין וענה לו האדם הנני עושה כפי שהנני משיג בשכלי ויותר מזה אין עלי חובה, שאל לו אליהו מה מלאכתך, והשיב לו האדם, צייר אנכי והנני לוקח פשתן ועושה רשתות וצד בהם דגים, ובתוך דיבורו הראה לו האדם אומנות גדולה ונפלאה בעשיית הרשתות, אמר לו אליהו, א"כ, לדבר פשוט וקל כזה יש לך שכל מצויין מאד והנך אומן נפלא בעשייתם, ולדבר יקר כזה והוא התורה שהיא חייד ואורך ימך הנך אומר שיצאת ידי חובתך, מיד הרים האדם קולו בבכי, ויאמר לו אליהו דע לך כי לא אתה הוא היחיד בדבר זה אלא כל העולם כולו חושבים להשיב ברין תירוצין זה אלא מעשיהם מוכיחים עליהם, שבמעשיהם נראים חכמים ונבונים ואומנים נפלאים אלא שלא חפצו להתבונן מעט בשכלם בתורה כי לו התבוננו כי אז השיגו תרבה וושה"כ (ישעיה י"ט) ובשו עובדי משתים שריקות וארני חרי, כי לזה היה להם שכל ובינה, ולחכמת התורה לא שמו לבם להתבונן בה.

אמר לו בני כל ההלכות למה לא שנית אותם וכו' עיי"ש. ואחר שזיכרו הקב"ה לידע
מקרא ומשנה יראה להתחזק וללמוד גם נמרא שבה נתברר כל משנה בטעמיה
והלכותיה. אבל צריך האדם לראות שהלמוד שילמוד פה בעוה"ז יהיה שלם שלא
יחסרו לו כמה פרשיות בתורה וכמה פרקים במשנה וכמה מסכתות בגמרא, ולא מיבעיא
שלא ילמוד אותם כלל דכודאי יחסרו לו שם הפרק ההוא או המסכת ההוא שלא למד,
אלא אפילו הפרק או המסכת שלמד יוכלו לפעמים שיהיו חסרים לו ע"י שהפסיק באמצע
לימודו בדברים בטלים והם הלא יהיו נקבעים ג"כ בתוך הפרק או המסכת שלמד
ואיזה פנים יהיה לו כשיראו לו את החסרון והפגם שיש בפרקו ובמסכת שלו כמה בווה
וכלימה ישיג מזה, ולא לשנה ולא לשנתיים כ"א לחיי עולם ונצח.

פרק ו. בו יבואר עד כמה צריך האדם להשתדל לראות שתלמודו שלומד יהיה נקי וטהור ברי שום חסרון.

בא וראה את גדול הענין איך צריך האדם להשתדל שתפלותיו ותורתו שמתפלל
ולומד בעוה"ז יהיו נקיים בלא פגם ומחק, ואצייר פה ציור נורא שממנו יתבונן האדם
עד כמה צריך לשום לב ע"ז.

בעיר אחת היה עשיר מופלג גדול ותשוקתו היה לקנות ספרים מספרים שונים הן
ספרים מדפוסים ישנים והן מדפוסים חדשים, ולעשות בית עקר ספרים (ביבליאטעק)
ונודמן לו אחד שהיה לו מכבר בית עקר ספרים גדול אחד כזה וחפץ למכור אותו.
וישלח העשיר שליח מיוחד אל המוכר לראות את ספריו וצוה לו שישגיח על כל
הספרים שיהיו טובים וימים ולא יהיו האותיות מטושטשות, כן צוה לו שישגיח שלא יהיו
הספרים חסרים לא בתחלתם ולא באמצעיתם ולא בסופם, וכן יהיה ספור ומנוי אצלו
כמה סידורים כמה חומשים וכמה משניות וכמה שסי"ן נמצאים בבית העקר. והנה כשבא
השליח לראות את הספרים, הראו לו מתחלה סידורים שונים מדפוסים ישנים וחדשים
ממש למאות ואלפים וכאשר חיפש ובדק אותם היטב פסל כמעט את כולם, בהרבה מהם
נמצאו הדפים חסרים בתחלתם, בהרבה חסרים באמצעיתם והרבה חסרים בסופם, בהרבה
מהם היו האותיות מטושטשות ובהרבה מהם נמצאו שהדפוס בכלל היה בלא תאר והדר
לו, רק מספר קטן בירר שמצאו חן בעיניו לקנותם; אח"כ הראו לו חומשים כמה מאות,
ואחר הבדיקה כראוי ג"כ פסל הרבה, וג"כ מאותן החסרונות שמצא בהסידורים בזה
חסר בתחלתו ובוה באמצע ובוה בסופו, עד שבירר מספר קטן מהם שהיו מובחרים
וטובים ונגה אור עליהם. ואח"כ הראו לו משניות מכמה וכמה דפוסים שהשתדל בכל
ימי חייו לקנותם במדה מרובה ואחר הבדיקה כראוי מצא בהם הרבה חסרים, בזה חסר
סדר זרעים ובוה סדר מועד ובוה סדר נשים ובוה חצי סדר ובוה כמה פרקים ובוה
פרק א' בכולם לא מצא אלא שיתא סדרי משנה אחדים שלמים שהיו בתכלית ההידור
ונגה אור עליהם. ואח"כ הראו לו שסי"ן מדפוסים שונים ומכלם לא מצא רק שסי"ן
אחדים שלמים, ג"כ מפני אותן החסרונות שנמצאו בהסידורים והמשניות, בש"ס זה
חסרה מסכת פלונית ובוה חסרה מסכת פלונית ובוה חצי מסכת ובוה חסרים במסכת
פלונית כמה פרקים וכמה דפים, וכן חסרים האלפסים מכל השסי"ן ולא נמצאו רק
שסי"ן אחדים שלמים עם האלפס שמצאו חן בעיניו ואח"כ שאל אם נמצא אצלו תלמוד
ירושלמי ומדרשים והשיבו לו כי ספרים אלו לא נמצא אצלו כלל, היוצא מדברינו מכל
עקר ספרים גדול בירר רק כמה סידורים וכמה חומשים ושיתא סדרי משנה אחדים
ושסי"ן אחדים שהיו בתכלית ההידור. (עיין השטטה בנוף הקונטרס).

והנה